

Liturgijsko srebro iz Opatske riznice u Korčuli

Ivo Matijica

direktor opatske riznice u Korčuli

Mr Alena Fazinić

muzejski savjetnik Opatske riznice u Korčuli

Izvoran znanstveni rad

Najveći dio srebrnine pohranjene i izložene u Opatskoj riznici u Korčuli čine liturgijski predmeti koje je korčulanska stolna crkva nabavljala stoljećima. To su kaleži predočnice, moćnici, pokaznice, tamjanice, škropionice, križevi, svijećnjaci i drugo potrebno pri obredima ili za ures crkava.

Naša novija povijest umjetnosti otkrila je brojna domaća zlatarska imena i radionice diljem Dalmacije. U Zadru, Šibeniku, Splitu, Dubrovniku i drugdje djelovali su naši zlatari od romanike do XX. stoljeća.¹ Oni izrađuju srebrninu po narudžbi crkava i samostana, te imućnih plemića i građana. Gradska odijela i seoske inužne resio je raznovrsni nakit i kopče od dragocjenih kovina, pa su i za te potrebe zlatari dosta radili.²

Korčula je također imala svoje zlatarske obrtnike, no osim imena nekolicine pronađenih u ispravama ništa nije poznato o njihovim djelima, te je gotovo nemoguće ustanoviti ili pronaći predmete koji im se mogu pripisati.³

¹ Dr. Cvito Fisković: *Dubrovački zlatari od XIII—XVII stoljeća*, Starohrvatska prosvjeta, Zagreb 1949. — Dr. Cvito Fisković: *Zadarski srednjovjekovni majstori*, Split 1959.

² Dr. Cvito Fisković: *Lastovski spomenici*, Prilozi, broj 16, Split 1966, str. 141—145. — Nevenka Božanić-Bezić: *Umjetnički obrt na Hvaru XVII i početkom XVIII stoljeća*. Vijesti muzelaca i konzervatora Hrvatske broj 2, Zagreb 1980., br. 28—37. — Danica Božić-Bužančić: *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*, Zagreb 1982, str. 108—120.

³ Alena Fazinić: *Zlatarska radionica u zbirci Muzeja Korčule*, Peristil, broj 22, Zagreb 1979, str. 137—142.

⁴ »In Christi nomine amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo quinquagesimo quadragesimo primo indictione die Veneris XI Januarii Actum in sacristia cathedralis ecclesiae sancti Marci ssq.

In primis due cruces argentea, cruce numero 2
Item tabernaculum argenteum cum cruce numero 1
Item aliud tabernaculum tundo cum suo coverchio numero 1
Item calici diudici fra grandi et piculi de arzeno de li quali sono dui senza patena 10
Item ancora uno calice de sancto Blasio facto per el legato de quondam meser quondam Matheo Urban val numero 3

U Opatskoj riznici u Korčuli pohranjena je liturgijska srebrnina ovdašnje stolne crkve. Najstariji srebrni predmeti, vjerojatno djela domaćih zlatara, uglavnom nisu sačuvani, jer su tokom stoljeća upotrebljavani za izradu nove srebrnine. Samo nekoliko gotičkih i renesansnih kaleža i predočnica može se utvrditi u najstarijem sačuvanom crkvenom inventaru iz 1541. godine. Većina ostalih baroknih predmeta izrađena je u Mlecima u XVII. i XVIII. stoljeću. Početkom XIX. stoljeća mletački zlatar Francescho Conchini skovao je od starog srebra nove predmete i ukrase, a u drugoj polovici XIX. stoljeća korčulanski zlatar Vicko Caenazzo izradio je za stolnicu još nekoliko predmeta.

Problem je to veći jer su u kasnijim stoljećima nakit i crkveno srebro taljeni da se od njih naprave novi, suvremeniji predmeti. U starim ispravama i inventarima korčulanske stolne i drugih crkava često se nabraja srebrnina koje danas više nema.⁴ To se posebno odnosi na predmete starije od XV. stoljeća, jer su u doba baroka i kasnije najviše upotrebljavani za izradu novih, bilo zbog oštećenosti ili zastarjela oblika.⁵

Stoga se može samo pretpostaviti da je najstarije korčulansko crkveno srebro bilo izvedeno u domaćim ili mjesnim zlatarijama, a rijetko očuvani primjerci to potvrđuju.⁶ No od XVI. stoljeća se narudžbe za srebrninu najčešće obavljaju u Mlecima, o čemu govore brojne isprave u arhivima stolne crkve i bratovština, te žigovi na većini očuvanih predmeta.

K A L E Ž I

Kaleži su najvažniji, neophodni predmeti obrednog posuđa, pa ih inventarske knjige nabrajaju na prvom mjestu. Stolne crkve, gdje je uvijek bilo više svećenika, imale su veći broj kaleža.

Item pacem de arzeno numero 3, val numero 3

Item una campanella de arzeno val numero 1

Item un turibullo de arzeno val numero 1

Item un altro turibullo de ramo

Item una casceleta de arzeno con suo bacil de rame val numero 1

... Vol. inventaria ecll. cath. corcyrensis XVI—XIX s.

Opatski arhiv Korčula (dalje OAK)

⁵ Dr. Cvito Fisković: *Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća*, Prilozi, broj 17, Split 1968, str. 61—264. — Deša Diana, Nada Gogala, Sofija Matijejić: *Riznica splitske katedrale*, Split 1972.

⁶ Ophodni križ Bratovštine Svih Svetih u Korčuli radio je dubrovački zlatar Ivan Progonović (dr. C. Fisković: o. c. (1)). Srebrni ophodni križevi iz Žrnova i Blata na otoku Korčuli vjerojatno su također djela domaćih zlatara (Alena Fazinić: *Dva srebrna ophodna raspela s otoka Korčule*, rukopis).

Najstariji sačuvani inventar korčulanske stolne crkve iz 1541. godine⁷ nabraja trinaest kaleža, iz čega se zaključuje da su bili gotički ili renesansni. Među danas očuvanim kaležima samo su tri iz XV. stoljeća, gotičko-renesansna.

Kalež I — visina 23,5 cm, promjer podnožja 14,6 cm, visina čaške 10 cm; srebro pozlačeno, kovano, cizelirano, rađeno na proboj, gravirano. Žigova nema.

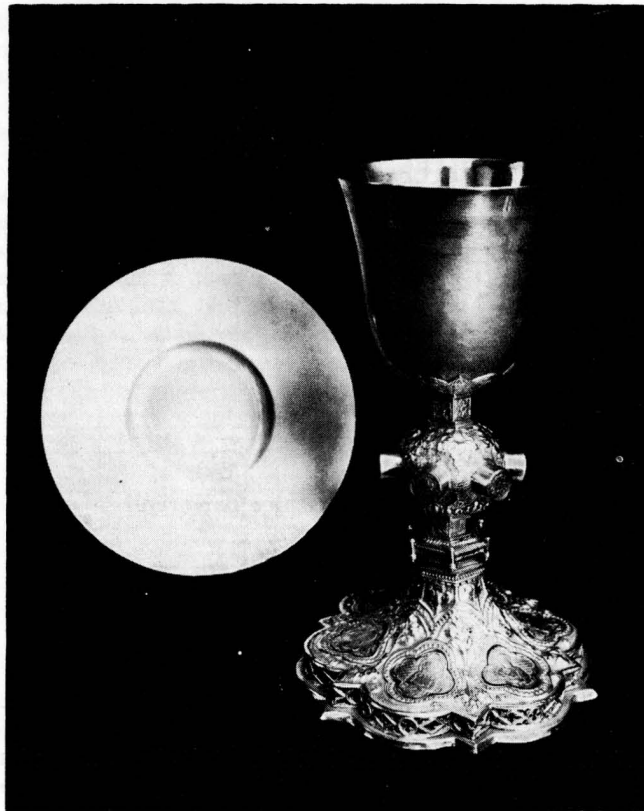
Šesterolatično podnožje ima rub izrađen na proboj naizmjeničnim pojasom kružnica i rombova. Gornji dio podnožja ispunjen je sa šest četverolisnih medaljona, a međuprostore ukrašava stilizirano lišće. Arkade sa šest lukova povezuju vrhove medaljona u kojima su na pločicama prikazani: 1. Ecce Homo, 2. sv. Ivan, 3. sv. Franjo, 4. bradati svetac u kardinalskom šeširu i s crkvom u desnici (sv. Jeronim?), 5. bradati svetac s križem u ruci, 6. Bogorodica. Podnožje završava krnjim stošcem obubrljenim šesterostranim vijencem. Šesterostrani međučlan ima dva pojasa: donji je gladak s nečitkim gotičkim natpisom, a gornji na uglovima ima stupiće. Spljoštenu čvor u gornjem dijelu prekriva šest listova, a iz sredine čvora izbija šest ispupčenja na kojima su pločice s likovima: 1. svetac u renesansnoj odjeći, 2. cvijet, 3. bradati svetac (Petar), 4. cvijet, 5. bradati svetac u profilu (Pavao), 6. cvijet. Visoka čaška u obliku tulipana obuhvaćena je plitkom košaricom koju čine naizmjenice širi i užji listovi. U širim su listovima dopojasni likovi djevojaka (anđela?) u profilu, a jedan par su možda Bogorodica i Gabrijel iz Navještanja.

Kalež ima izrazito gotičke oznake: šiljati luk u raznim kombinacijama ponavlja se na podnožju, čvoru, međučlanovima drške i košarici. Tu su i ostale pojedinosti gotičkog ukrasa: savijeno uže, kovrčavo lišće, oštre profilacije. Crtež svetačkih likova u medaljonima također je gotički. Ovaj vrsno izrađeni kalež nastao je koncem XV. stoljeća, a uspoređen s kaležima istog razdoblja iz drugih zbirki, za koje su utvrđene domaće radionice, može se također pripisati našem, najprije dubrovačkom zlataru.

Kalež II — visina 21,5 cm, promjer podnožja 13 cm, visina čaške 9,2 cm; srebro pozlačeno, kovano, cizelirano, gravirano. Žigova nema.

Na laticama podnožja su okrugli medaljoni sa likovima: 1. Bogorodica s Djetetom, 2. križ građen od niza kružića, 3. stilizirana kuća s tri šiljasta krova, 4. Bogorodica (ista kao prije), 5. Marija Magdalena raspletene kose, 6. kuća kao prije. Čvor je spljošten a gornji i donji dio pokriva mu radijalno položeno lišće akantusa. Uokolo sredine je šest kružnih medaljona na kojima su gravirani: 1. štit grba s križem izvedenim od kružića, 2. sv. Pavao s mačem, 3. Bogorodica, 4. Ecce Homo, 5. sv. Ivan, 6. sv. Petar s ključevima. Visoku čašku obuhvaća plitka šesterolatična košarica.

Kalež je skromnije izvedbe, ali s izrazitim gotičkim obilježjem i treba ga također pripisati domaćem majstoru. Grb se sigurno odnosi na darovatelja.

Kalež I — vjerojatno rad dubrovačkog zlatara iz konca XV. st.

Kalež III — visina 23,5 cm, promjer podnožja 14,5 cm, visina čaške 9 cm; srebro pozlačeno, kovano, cizelirano. Žigovi: mletački, B kula C, te križ sa rascijepljenim krakovima.

Podnožje ukrašava šest oblikih latica. Na njima su naizmjenice stilizirane vitice i tri okrugla medaljona s likovima: 1. Bogorodica s Djetetom u povozu, 2. Ivan Kristitelj s janjetom na rukama, 3. Ecce Homo. Čvor ima oblik vaze, donji dio ukrašen mu je klasičnim, paralelnim žljebovima, a gore završava jednako ukrašenim vratom.

Kalež je izrađen u Mlecima u prvoj polovici XVI. stoljeća i vjerojatno se nalazio među nabrojenim u inventaru iz 1541. godine. U ukrasima ima pojedinosti gotičke tradicije, no likovi na medaljonima, a posebno obrada drške i čvora nose renesansna obilježja.

Kalež kanonika Nikole Pausa — visina 26,4 cm, promjer podnožja 14,5 cm, visina čaške 9,9 cm; srebro pozlačeno, kovano, cizelirano, gravirano. Žig, samo na čaški, nečitak je.

Kalež ima šesterolatično podnožje, a svaka latica drugačiji ukras: 1. lav sv. Marka, 2. veliki stilizirani cvijet, 3. svetac s lica prikazan do koljena drži knjigu i štap, a uz njega je čempres, 4. ovalni grb okružen okvirom, a s gornje strane mu je krilata anđeoska glava te sa strana inicijali NP. Na grbu je ptičje krilo, 5. sv. Nikola u biskupskoj odori drži u ruci zdjelu s tri jabuke, desnicom blagoslivlje, a otraga je biskupski štap i čempres,

⁷ d. c. (4)

Kalež kanonika Nikole Pausa

6. Dva dupina savijena u oblik srca. Čvor je jajolik, na sredini ima uski žljebasti prsten s četiri anđeoske glaviće. Veliku čašku obuhvaća do polovice visine košarica s rubom izrađenim na proboj. Njen donji dio ukrašava osam listova nad kojima su anđeoske glave raširenih kri-la koja poput vijenca okružuju košaricu, a iznad su četiri kitice plodova i lišća.

⁹ »Inventario delle robbe della Chiesa cathedral che si consegnano alli sacristi.

Pericula test. ti. q. R. D. Nic. i Paus Arhid. i Can. ci et Vic. i condita de anno 1582. die 5 Maij in quo sunt haver D. Jacobina v. d. q. D. Jacobi Giretich soror R. di pb. testatoris.

Item dichiara, che avendo per il pass. o et insieme col il suo cognato q. m. Giac. o Giretich fatto fabricar una capella, qui in la Citta contigua alla casa di loro habitatione sotto titolo di s. Maria Nuntiata della qual Capella instituisce Capellani perpetui il. R. Cap. o di s. Marco Cathedral Chiesa, et insieme con il R. m. G. Ant. o de Apulis il qual mentre vivera habbia sua portion d intrade, supposti anco le granelle, equalm. e come ogni altro Can. o celebrante, alla qual Capella lassa q. to una sua casa posta qui in la citta, qual e di doi solari... lasso ancora gognali otto et mezzo di vigna in confin di Smokquiza in Campo di Bagna et altri gog. i 4 di ledina pur in detto campo... alla qual capella per mag. r commodita di detti Rdi Capellani lassa uno celice d argento, con un paramento, Missal, et altri ornamenti al altar a bastanza...«

Vol. A. Inventario della robba della chiesa cathedral — OAK

⁹ Kanonik Nikola Paus bio je vikar biskupa Petra Barbarigo (1556—1564).

U Inventaru iz 1582. godine⁹ stoji da je kanonik Nikola Paus⁹ oporučno ostavio crkvi Navještanja u Korčuli, koju je sagradio zajedno s rođakom Jakovom Giretićem, nekretnine za uzdržavanje, te predmete potrebne crkvi i jedan srebrni kalež. To je ovdje prikazani kalež, no nije u cjelini očuvan. Naime prvobitno renesansno podnožje dobilo je kasnije sadašnji gornji, barokni dio rađen na proboj, djelo mletačke radionice XVIII. stoljeća. Pausov kalež radio je sigurno domaći renesansni zlatar. Nema podataka kad je izvršen taj popravak, no sigurno je bio potreban zbog znatnog oštećenja starijeg gornjeg dijela.

Inventar iz 1603. godine¹⁰ nabraja pet dobro očuvanih i sedam oštećenih kaleža, 1604. godine¹¹ devet kaleža, a 1609. godine¹² dodan je popisu kalež koji je ostavio vikar Ismaeli, te 1633. godine¹³ onaj koji je kupio Ivan Peručić. Inventar iz 1639. godine¹⁴ spominje opet devet kaleža. Vidi se dakle da se broj kaleža i u kraćem vremenskom razdoblju mijenjao, a razlog je sigurno u tome što se oni najviše upotrebljavaju i oštećuju. U inventarima i ispravama su česte bilješke o popravcima oštećenih kaleža¹⁵ ili o tome da su upotrijebljeni za izradu novih predmeta za liturgijske potrebe.¹⁶

¹⁰ »Inventario delle robbe consegnate al clerico Vincenzo Pavlović sacrista dell anno 1603 adi 17 Novembre per noi proc. ri del Rdo. Capl. o Giab. att. Rosaneo, et R. D. Fran. co Ardentini aliter Gorigliavich

In p. is calici conservati no cinque con le sue patene
Item calici violati no sette con sei patene mal conditionati
Item tabernacoli d argento uno con cristallo il qual si porta in processione col. santiss, mo sacramento l altro per il viatico dell amalati et il 3. o il qusta in santuario
Una campanella d argento per accompagnar il santiss.mo sacro

Item un altra de metalo rotta per il d.o effetto
Doi turiboli d argento et una navicella d argento
Un boton di topazio in argento per il pluvial di panno d oro qual si deve accomodar

Doi pace d argento una intagliata, l altra indorata senza taglio

Item una 3.a ugle dal m. Giacomo Letis ma non fu ancor consegnata al sacrista

Doi croce d argento la mag.re e ornata con il fiori indorati no undese et doi rotti, l altra croce con pomeli similm.te indorati n.o 12, delli quali cinque sono attaccati alla croce, altri 7 sono da per se dal. d. o. sacrista

Un tabernacolo vecchio a zelozia nel qual si portava il santiss.mo sac. to il venerdì santo

In Armer della sacristia della levante

Un pluvial de panno d oro con suo capuzzo alquanto frusto con una faciol dentro et cusinetto in mezzo

Doi pluvial di veluto cremesin con i sui capuzi lavorati con i sui fazol et cusinetti dentro

...

In 3.a scantia

... Doi pianette de damasco bianco. Una con le figure recamate con oro L altra con croce di brocado rapezzata con veluto

Quatro Dalmatiche di damasco bianco doi con tittoli e figure di racami d oro altre doi con titoli di brochadello fruste

...

In 2 do Armer da punente in.p.a scantia

...

Un palio di veluto chermisin et serve per ombrella con le sue quattro bindinelle fodrato di tella rossa con il calize et doi Anzoli di raccamo Item ombrella d ormisin verde con Angeli et altri fornimenti

... Dal altar dell Santissimo Sacramento un quadro di panno d oro con Dio padre suzo.«

Vol. A Inventario — OAK

P O K A Z N I C E

Pokaznice se javljaju u liturgiji u XIV. stoljeću. Gotičke imaju oblik visokih građevina, renesansne su dosta rijetke, a barok im najčešće daje simbolični izgled sunca.

U najstarijem inventaru stolne crkve navode se dvije pokaznice¹⁷ pod nazivom »svetohranište« (tabernaculum). Godine 1603. spominju se tri »svetohraništa«¹⁸ i to jedno sa staklom koje se nosi u ophodima, drugo za bolesničku pričest, a treće u kojemu se nosila euharistija na Veliki petak. Inventar 1604. godine¹⁹ nabraja pokaznicu sa staklom i zrakama. To bi mogla biti postojeća.

Pokaznica — visina 42 cm, podnožje 17 x 14 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, pozlačeno. Žigovi: mletački, B ljljan C.

Ovalno podnožje podijeljeno je u četiri trostrana polja: dva ispunjavaju kite cvijeća, a dva velike krilate anđeoske glave. Tanki držak sastoji se od niza članaka s ukrasom lišća. Čvor je malen, spljošten, srololik. Predočnica je kružnog oblika, čini je vijenac reljefnog lišća ukrašen s četiri anđeoske glave, a sa strane su još dvije glave. Gore je lik uskrslog Krista sa zastavom. Iz vijenca uokolo izlazi četrnaest šiljatih zraka, one su naizmjenice kraće i duže. Otvor predočnice zatvara brušeno staklo.

¹¹ »In Dei eterni Nomen Anno MDCIII Die Mensis Maii Hic liber continet res Eccle divi Marci Curzulen. Que in manibus Sacriste eiusdem Eccle. sunt et servant Segue l inventario delle robbe della Chiesa di s. Marco Consignate da gl. intervenienti dei SS Marco Azzali e D. Vincenzo Palmis e me Diacono Marino Villoevich et Prima l Argentarie Calici d Argento indorati nove, con otto patene una de quali e rotta n.o 9, e n.o 8 Item dua Tabernacoli d Argento uno con christallo et l altro per il viatico n.o 2 Item una Piscide d. Arg.to nella quale si conserva il SS.mo nel Tabernacolo n.o 1 Item dua Croci d. Arg.to con sua fiononi quel e nova, l altra con i fiononi di rame n.o 2 Item un Pastoral d Arg.to con la sua casetta n.o 1 Item tre Lampade d Argent.o con sue casette n.o 3 Item tre Thuribuli d. Arg. to dua nuovi et terzo rotto, con dua navicelle d Arg.to . . . 3 e no 2 Item tre paci d arg.to una piccola rotta Item un secchiello d Arg. to col suo Aspersorio Item una campanella d arg.to Item tre vasi d Arg.to serve per il Tabernacolo Item un botton di Pietra d.o Topazzo ligato in arg.to Item sei Candellieri d Arg.to di peso come nell libro della Cathle di S. Marco di Curzola Item un Bacile d Arg.to ovato con il suo ramino di peso ut supra Item uno Tabernacolo Ostensorio con li raggi tutto d argento con li suoi Cristalli novam.te fatto Item un Pastoral d osso in piu pezzi Item tre vaso di stagno con la sua Cassetta da tener Ogli Santi

.....«

¹² »1609 Li 7 Agosto . . . Item uno Calice d arzeno indorato il qual fu lassado dal q.Mg.o Sr. Vic. Ismaeli per il suo Test.o n.1«

Vol. B Inventario — OAK

Vol. A Inventario — OAK
(dodatak 1609, pag. 133)

Ova barokna pokaznica, skromne veličine, oblika i izrade, potječe iz mletačke zlatarske radionice XVII. stoljeća, čija se brojna djela nalaze po Dalmaciji, pa i u Korčuli.

Ostale stare pokaznice više ne postoje, a posebna je šteta da je nestala ona koju inventari već početkom XVII. stoljeća nazivaju starom, jer je vjerojatno bila gotička i rad domaćeg majstora.

Neobarokna pokaznica — visina 72 cm, podnožje 25 x 20 cm, srebro pozlačeno, lijevano, kovano ukrašeno raznobojnim dragim i poludragim brušenim kamenom. Uz rub podnožja ugraviran je natpis: ANNO DNI MDCCCXCIII EX LEGATO ILLMI AC REVMI DNI IOANNIS ZAFFRON EPISCOPI. Dar je Korčulanina, kasnije dubrovačkog biskupa Ivana Zaffrona a naručena je u Milanu 1893. godine kod zlatara Luigija del Boa.²⁰

B I S K U P S K I Š T A P

Štap kao znak pastirske vlasti upotrebljavaju biskupi od XI. stoljeća. Stoga je sigurno da su ga imali već prvi korčulanski biskupi, odmah nakon što je 1300. godine osnovana ova biskupija. U najstarijem inventaru spominje se biskupski štap razbijen u četiri komada (»rutto in 4 pezzi«) iz čega se zaključuje da je već star,²¹ a to znači da je izrađen u XIV. ili najkasnije početkom XV. stoljeća, odnosno da je bio romanički ili gotički.

Inventar iz 1603. godine ne spominje ovaj štap, ali se 1604. godine govori o štapu od kosti u nekoliko komada (»un Pastoral d osso in piu pezzi«),²² a to je vjerojatno štap spomenut u prvom inventaru. Osim njega sa-

¹³ »Adi 27 febraro 1633 fu consegnato a sud. to Pro. Zuane uno Calice di argento et una patena pure di argento indorata et questo fu comprato da pro. Zuane Perucich . . .«

Vol. A Inventario — OAK

¹⁴ »Laus Deo 1639 Adi lo Luglio Inventario

Calici d argento indorati otto con sette patene una di quali e rotta Item un calice con la sua patena non indorato n 1« . . .

Vol. A Inventario pag. 150 — OAK

¹⁵ » . . . Seguita la nota della spesa fatta a Venetia per comodar cinque Calici farli quattro Cope nove, comodar il Pastorale, tra fattura, indoratura et argento che ha bisogno agiunger di piu della verghetta consegnatami dal sacrista, come il tutto e dichiarato nella polizza sottosta de Sr. Franco Tafetta Orese al Insegna del Moscovita lire cento quaranta doi soldi quendici Val. L. 142, 15 . . . Oltre al batocchiello della Campanella d argento comodato senza altra spesa . . .«

Liber administrationis sceti Marci
1656—1702, pag. 100

(Arhiv Arneri) — Historijski arhiv Dubrovnik

¹⁶ »Die XV Novembris Anni Dni 1611 In Sacristia . . . Calix duabus cum patenis argenteis conventantur in reparationem crucis et aliorum vasor. quae ad Dei cultum attinent. Accomodetur instrumentum pacis . . .«

Vol. Directorium Episcoparum Curzolenium I, pag. 4 — OAK

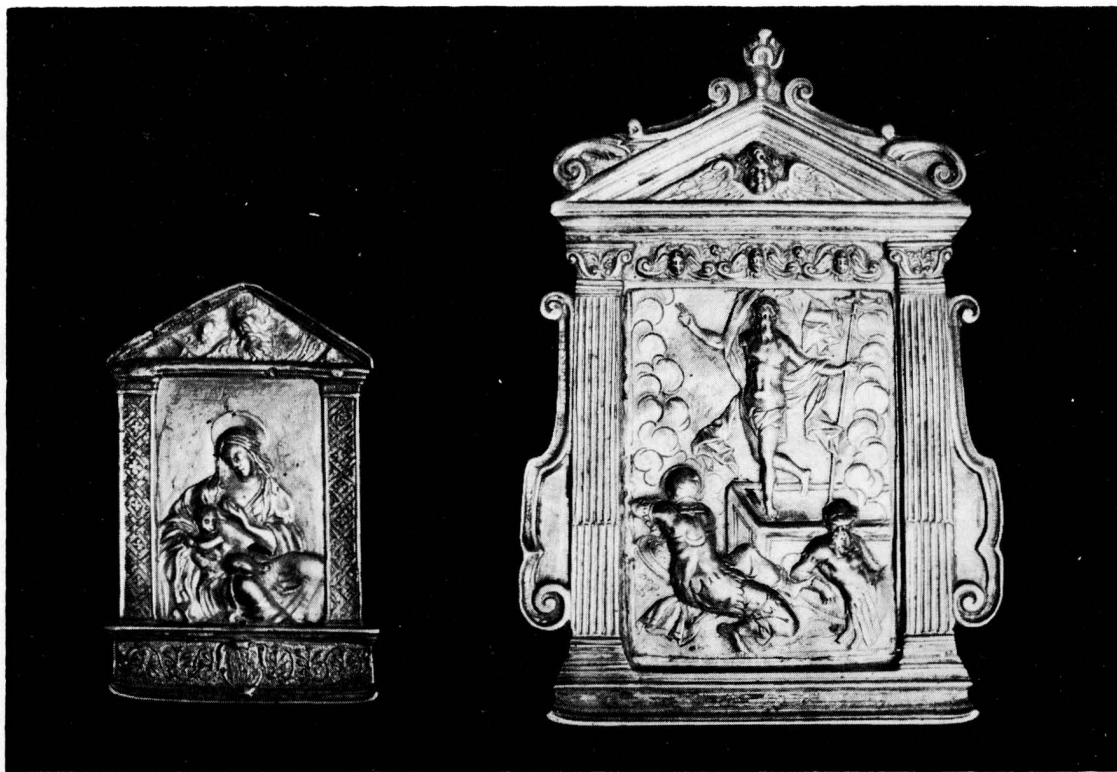
¹⁷ d. c. (4).

¹⁸ d. c. (10).

¹⁹ d. c. (11).

²⁰ »Un ostensorio nuovo del peso oncie 79 e dell allora 70 Fni col relativo astuccio fatto a Milano da Luigi del Bo, compreso il dazio e nolo cor. 849, 24 (nel 1893 giusta leg. del def. Vescovo Zaffron)«.

Inventario 1906 — OAK

Predočnica s likom Bogorodice i Djeteta (možda dubrovački rad poč. XVI. st.) i Predočnica s Uskrslim Kristom (možda dubrovački rad druge polovice XVI. st.)

da se navodi i jedan srebrni štap, a 1629. godine nabraja se srebrni štap, kao i bjelokosni, svaki u svojoj kutiji,²³ te opet 1639. godine srebrni i od kosti u nekoliko komada.²⁴

U Direktoriju iz 1611. godine biskup Teodor Diedo (1611—1625) kaže da treba nabaviti niz predmeta biskupske opreme, među ostalim i srebrni štap.²⁵ U drugoj polovici XVII. stoljeća dan je srebrni štap na popravak zlataru Francescu Taffetti u Mletke.²⁶ Može se pretpostaviti da je to štap koji je stolna crkva posjedovala već na početku XVII. stoljeća, a sada više nije sačuvan kao ni bjelokosni.

Biskupski štap, visina 123 cm, visina drške 33 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački i ST u pravokutniku.

²¹ d. c. (4)

²² d. c. (10)

²³ »... 1629 23 Zug. o

Item uno pastoral di Arzento con sua caseta
Item un altro di osso con sua scatola»

Vol. A. Inventario, pag. 138 — OAK

²⁴ »Laus Deo 1639 lo Luglio

... *Item uno pastoral d Arg. to con la sua cassetta*
Item uno pastoral d osso in diversi pezzi.»

Vol. A. Inventario, pag. 150 — OAK

²⁵ »Provideantur Ep.alia paramenta vdlc.Pastorale argenteum, annulus aureus xhyrotecae, gremiale et caetera huiusmodi necessaria.«

Vol. Directorium Episoporum Curzolsensium I,
pag 4 — OAK

²⁶ d. c. (15).

Štap se sastoji od sedam valjkastih članaka, ukrašenih na spojevima profiliranim prstenom. Gornji dio — držak čini također nekoliko dijelova. Obla malo sploštena jabuka podijeljena je u četiri manja i četiri veća polja. U trima većim su krilate anđeoske glave, a u četvrtom lik sv. Marka s lavom, sve u plitkom reljefu. U manjim su poljima kite voća s lišćem i viticama. Završetak štapa se spiralno savija, a opleten je većim i manjim plošno rađenim lišćem.

Taj skromni štap s oznakama zrelog baroka nabavljen je u Mlecima polovicom XVII. stoljeća, a po liku sv. Marka zaštitnika korčulanske biskupije može se zaključiti da je naručen ili bar ukrašen za Korčulu. Savijeni držak bez žigova vjerojatno je pri popravku u XVIII. stoljeću zamijenio prvobitni, oštećeni dio.

PREDOČNICE

Predočnice su male ploče obično u obliku oltarića. Na njima su razni prizori iz Evanđelja ili likovi Bogorodice i svetaca, a upotrebljavaju se u obredu davanja mira (pax) u misi.

Već u najstarijem inventaru iz 1541. godine²⁷ spominju se tri predočnice, a također i u inventaru 1603. godine,²⁸ kada su podrobnije opisane: jedna s urezanim crtežem (»intaglio«), druga pozlaćena. Inventar iz 1604. godine²⁹ govori o tri predočnice od kojih je jedna mala, polomljena. U ispravi iz 1611. godine³⁰ spominju se popravci crkvene srebrnine, te se kaže da treba popraviti

jednu predočnicu. To je vjerojatno učinjeno, jer su 1639. godine nabrojene tri predočnice.³¹ U danas sačuvanim predočnicama pokušat ćemo ustanoviti neke koje bi mogle biti spominjane u starim inventarima.

Predočnica s likom Žalosne Bogorodice — visina 14 cm, širina 12,2 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigova nema.

Pravokutna, gore zaobljena ploča ima širi okvir kovrčave vitice sa lišćem i cvijećem. U sredini na pravokutnom polju prikazana je Bogorodica s mrtvim Kristom u krilu. Sve je rađeno plošno, crtež likova nevješt. Ta gotičko-renesansna predočnica nastala je koncem XV. stoljeća, pretpostavljamo u radionici domaćeg zlatara. Možda je to upravo predočnica s »intagliom« koju navodi inventar.

Predočnica s likom Bogorodice i Djeteta — visina 9 cm, širina 5,8 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigova nema.

Ima oblik pačetvorine s trokutnim zabatom. U sredini posjednuti lik Bogorodice koja doji golišavo Dijete. Na okviru sa strane su dva reljefna polustupa, a široki donji rub okvira ukrašen je viticom i palmetom, te štitom grba sa sitnim likom sveca — biskupa. Trokutni zabat ispunja poprsje Boga Oca raširenih ruku i mala anđeoska glavica. Sve je izrađeno plastično u izrazito renesansnom stilu. To vrsno zlatarsko djelo s početka XVI. stoljeća možda je dubrovački rad (svetac u grbu mogao bi biti sv. Vlaho).

Predočnica s Uskrslim Kristom — visina 6,6 cm, širina 10,3 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigova nema.

U pravokutnom okviru s trokutnim zabatom ukrašenim kovrčavim viticama i polustupovima izveden je u plitkom reljefu prizor Uskrsnuća: iz sarkofaga se diže lebdeći Krist ogrnut oko bokova lepršavim plaštem. Desnicom blagoslivlje, u ljevici ima dugi štap s križem. Podno groba su dva usnula vojnika u rimskoj odjeći, oslojnjani na štitove. Trokutasti zabat ispunjen je glavom krlatog anđela, a u vrhu je cvjetni akroterij.

Predočnica pripada zreloj renesansi, nastala je u drugoj polovici XVI. stoljeća. Živim pokretom likova i dobrom kompozicijom prizora i ukrasa ubraja se u vrijedna ostvarenja vjerojatno dubrovačkih majstora.

Prikazane predočnice po svemu treba smatrati onima navedenim u inventarima XVII. stoljeća.

Predočnica s likom Bogorodice i Djeteta — visina 13,5 cm, širina 9,5 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: šesterokut s planetama i sipa.

Srcolika ploča ukrašena je okvirom žljebova i vijenca lišća. Na središnjoj plohi je uspravni lik Bogorodice s

²⁷ d. c. (4).

²⁸ d. c. (10).

²⁹ d. c. (11).

³⁰ d. c. (16).

³¹ »*Laus Deo 1639 Adi lo Luglio*

Inventario...

Item tre figure di pace d Arg.to...

Vol. A Inventario, pag. 138 — OAK

Ruka sv. Ivana Trogirskog (moćnik, možda rad korčulanskog zlatara dubrovačkog porijekla Jasipa Brajčića — dar biskupa Marina Drago, 1725. godine)

Djetetom. Oko glave ima koprenu, odjevena je u nabranu haljinu, a Dijete je golo. Ispod lika je lepezasta školjka.

Predočnica je izvedena u Italiji u prvoj polovici XIX. stoljeća vještom rukom klasicističkog zlatara.

MOĆNICI

Moćnici su izrađivani u obliku kutijica, vaza, ruku i sl. a po crkvama u Dalmaciji su brojni, često i vrlo stari. Korčulanska stolnica ne posjeduje moćnike starije od XVII. stoljeća, niti su ih stari inventari spominjali.

Ruka sv. Ivana Trogirskog — visina 18 cm, širina podnožja 10,2 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, staklo, gips. Žigova nema.

³² Ivo Matijaca: *Relikvijari korčulanskih crkava* (rukopis) navodi ovu ispravu.

³³ Imena Nikole i Josipa Brajčića se često spominju u računskim knjigama prilikom popravka raznih crkvenih i bratovštinskih srebrnih predmeta. U Matici umrlih u Korčuli zapisano je da je Josip Brajčić »*aurifex*« umro 30. IV. 1757. i zakopan u crkvi sv. Mihovila.

³⁴ Ivo Matijaca: o. c. (32).

Na podlogu od smeđe obojenog gipsa oblikovanog u česnu šaku pričvršćen je srebrni lim u obliku dlana raširenih prstiju. Prošireno postolje — rukav — ima niz paralelnih užljebina poput nabora, a završava glatkim rubom, koji je sa strane ukrašen dugmetom u obliku cvijeta. Ruka je nešto veća od prirodne, dobro modelirana s naznačenim borama na dlanu i zglobovima, a prsti su dugi, vitki. U sredini dlana je ovalni ostakljeni otvor za smještaj moći. Na ruci iznad rukava je ugraviran natpis: S. IOAN. TRAG. EP.

Moćnik je stolnoj crkvi darovao 1725. godine biskup Marin Drago (1708—1733), a izradio ga je možda korčulanski zlatar dubrovačkog porijekla Josip Brajčić. Naime, izvori kažu da je on prisustvovao kao svjedok predaji toga moćnika,³² a skromnost i jednostavnost djela podupiru mogućnost takve atribucije.³³

Vaze — moćnici (četiri komada) — visina 43 cm, promjer podnožja 13,4 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, staklo. Žigovi: mletački, G zvijezda Z u pravokutniku i Z kula P u pravokutniku, te FP.

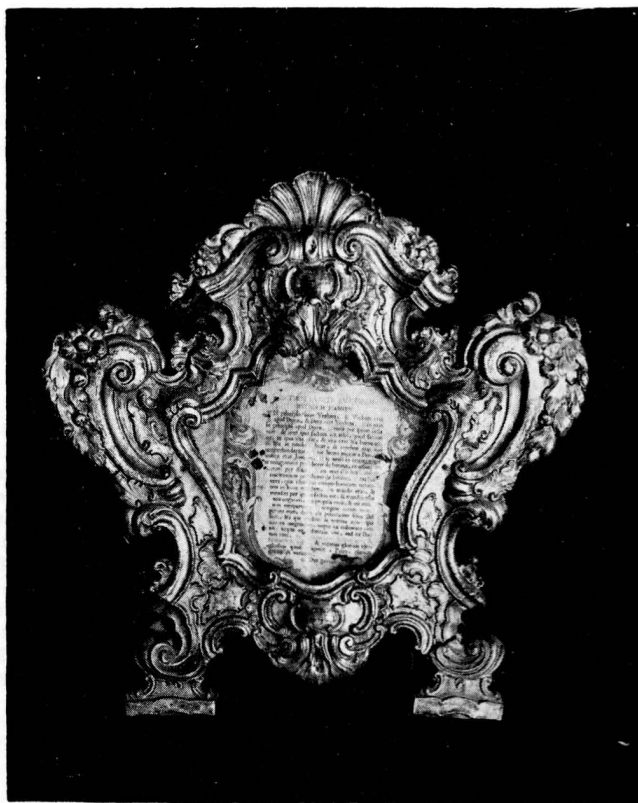
Podnožje moćnika je kružno, široki donji rub ukrašava niz listova. Prijelaz na svedeni dio čini pojas okomitih linija, a zatim slijedi krnji stožac ukrašen s tri plastične okriljene anđeoske glave i tri plastična cvijeta među kojima su vitice, pupoljci i vrpce. Kruškoliki čvor ukrašavaju u donjem dijelu listovi. Čaška koja drži stakleni valjak ima oblik rastvorenog cvijeta. Pri dnu je okićena vijencima cvijeća i velikim kovrčavim listovima. Nad staklenim valjkom je svedeni poklopac ukrašen kao i čaška, a završava križem s krakovima u obliku ljiljana. S dviju strana valjka su vitice s po dvije anđeoske glave okružene lišćem. One čine spoj čaške i poklopca. Unutar valjka je napravljeno stablo od žice i staklenih perla, a na njemu je sedam medaljona s moćima.

Ove vaze — moćnici — djelo su vještog mletačkog zlatara s konca XVII. ili početka XVIII. stoljeća. Inventar ih kao novodobavljene spominje 1719. godine, a u kasnijim vizitacijama navode ih biskupi Marin Drago i Michael Triali (1761—1771).³⁴

Moćnik sv. Dujma — visina 30 cm, promjer podnožja 11,7 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, staklo. Žigovi: mletački, M. dvije zvijezde jedna nad drugom G.

Kružno podnožje ukrašavaju dva lepezasta lista. Gornji trbušasto zaobljeni dio podnožja prekrivaju lepezasti listovi i vitice, a završava krnjim stožcem. Čvor ima oblik rokoko vaze spljoštene s dvije strane. Gornji dio moćnika je lepezast, u njegovu je najužem dijelu školjka a sa strana naizmjenice okrenute dvostruke C vitice, te po jedna plastična anđeoska glava s krilima. U sredini je ovalni, ostakljeni otvor za moći.

Taj mletački zlatarski rad XVIII. stoljeća ne razlikuje se od sličnih onovremenih predmeta nabavljenih za crkve po Dalmaciji.³⁵

Francesco Conchini, Kanonska ploča

KANONSKE PLOČE

Kanonske, oltarne, ploče dolaze u upotrebu razmjerno kasno i stoga ih ne susrećemo u starim inventarima. U Korčuli ih prvi put spominje u vizitaciji biskup Vicko Kosović (1734—1761) godine 1736,³⁶ a vjerojatno su bile barokne. No početkom XIX. stoljeća one su oštećene, pa su zajedno s nizom druge crkvene srebrnine poslane u Mletke da se od njih naprave novi predmeti.³⁷

Kanonske ploče a) velika — visina 46,8 cm, širina 56 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: šesterokut s planetama, sipa, kliješta u kružnici.

Ploča ima oblik nepravilnog pravokutnika. Njezinu drvenu podlogu s prednje strane oblaže srebrni lim. Unutrašnji okvir obloge oko nepravilnog ovalnog otvora čini vrpca koju u uglovima prekriva kovrčavo lišće. Gore i dolje u sredini je po jedan glatki medaljon uokviren C-viticama. Iznad gornjega je lepezasta školjka. Ukrasni vijenac lišća, cvijeća i školjki nalaze se simetrično smješteni na obe strane vanjskog okvira,

³⁶ »... Altare Maius... habet octo candelabra argentea, quator vasa argentea, Sacrum Convivium in principio et lababo cum cornicibus itidem argenteis...«

Visitatio 13. men Maj 1736«
Vol. Cossovich (138) 135, pag. 4 b — OAK

³⁷ Kanonske ploče naručene su zajedno s visećim svjetiljkama i nekim drugim liturgijskim srebrom u Mlecima 1833. godine. O tome: Ivo Matijaca i Alena Fazinić: *Srebrni svijećnjaci i svjetiljke korčulanskih crkava*, Peristil, broj 24, Zagreb 1981, str. 119—129.

³⁵ Moćnici su sada izloženi na kamenim konsolama kućne kapele korčulanskih biskupa koja se nalazi u mostu nad ulicom južno od dvora. Sagradio ju je biskup Mihael Triali 1770. godine, što govori i kameni natpis na oltaru kapele: »Micael Thomas Triali Episcopus Curzolensis Altare hoc cum Sacello erexit et consacavit Anno MDCCLXX«.

b) male (dvije) — visina 35,5 cm, širina 35,5 cm. Materijal i žigovi isti.

Ploče imaju nepravilni skoro srcolik oblik. Unutrašnji rub okvira je stepenast, središnji dio ukrašava lišće a izvana je na rubu cvijeće, vitice i plodovi. Na vrhu je lepezasta školjka.

Kanonske ploče izveo je vještinom starih majstora mletački zlatar Francesco Conchini.³⁸ Bogati ukras s nizom kasnobaroknih pojedinosti ovdje je upotpunjen skromnim empiriskim dodacima početka XIX. stoljeća.

³⁸ »Quietanza

per Fni trecento diciootto Cor.cinquantanove moneta concenzionale che il sottoscritto riceve in quest oggi dal Sig.r Cirolamo Verzotti qual incaricato della Fabbriceria della Chiesa ex Cattedrale di Curzola e questi pei seg.ti lavori argento in relazione del fabisogno 2 Agosto 1833 approvato dall Imple Regia Ragioneria Provinc.le di Stato in Dalmatia, Zara 26 sett.bre 1833 cioe per 2 lampade d argento dell Altare Maggiore e per N.4 vasi pelle palme pel med.mo nonche sacri convivij acomodatura, lustratura di N. 8 candillieri, appartenenti allo stesso, cosi pure l lampade e 4 candellieri del Altar della Beata Vergine del Carmine, nonche li due Candellieri dell Amo Sacramento e del pedestalo del Redentore.

Ven.a li 28 Luglio 1834

Diconsi Fni 318, g. 59

Francesco Conchini orefice patentato

Domenico Tagliapietra, testimonio

Angelo Marconi, testimonio«

Vol. A 1835 No. 5 — OAK

»Fabisogno per l accomodatura e provista d alquanta Argenteria della Chiesa ex Cattedrale di Curzola Oncie d argento per accomodatura dell 8 Candellieri dell Altar maggiore a fiorini 2, 12.

Accomodatura e lustratura 8 Candellieri

Oncie 19 d Argento per Sacri convivij

Fattura e pulitura di detti convivij

Per 4 vasi da Palme Oncie 709 argento

Per fattura di detti

Per due Lampade nuove laterali all altar maggior Oncie 240 Argento e fiorini 2,12

Fattura di dette F.ni 50 per cadaun, ossia Fio. 200

Accomodatura della lampada della M. del Carmine e 4 Candellieri

Simile di due Candellieri del SSmo Sacramento e pedestalo del Redentor

Totale fio.i 701,8 Argento

323,50 Fattura

Detrazione dell Argenteria vecchia inabile da darsi in cambio Quattro lampade del peso Oncie 362,96 a fiorini 1,40 i oncia fio. 4,35

Quattro vasi da Palme o.e 61,48 a 1,40 = 102,13

Importo dell Argento vecchio fioi 706,48

318,50

Curzola li 17 Aprile 1833

Fran.co Calogera Orefice

Giuseppe Calogera Orefice

Vol. Fabbriceria

1833—34. sv. 1833 folio vol. 67 — OAK

»V. 1835

Verzotti je u Veneciji se zauzeo i poradio je u korist ove Svetinje da se popravi četrnaest svijećnjaka, jedna svjetiljka i Spasitelj, kao i novi rad za dvije svjetiljke i četiri vaze za palme kako stoji u narudžbi, a ovo novo je veće od prijašnjeg, predočnice za veliki oltar i svjetiljka za oltar Presv. Trojstva te u skladu sa odredbama ništa nije prešlo granicu 318,9 fior.

U usporedbi stara srebrnina je od unča 1467, a nova unča 1403, razlika je u tome što je stara zajedno s tarom oštećenog srebra, a primljena je veća svota od predviđenog. A osobito je vrijedno istaknuti uloženu vrijednost sa strane maj-

V A Z E Z A P A L M E

Za ukras oltara a posebno za uticanje palmi na Cvjetnicu upotrebljavale su se posebne drvene, metalne ili srebrne vaze. Biskup Nikola Španić (1673—1707) kaže u svojoj vizitaciji da je potrebno za glavni oltar nabaviti četiri srebrne vaze sa svilenim cvijećem.³⁹ Biskup Vicko Kosović pri vizitaciji 1736. godine već nalazi četiri srebrne vaze⁴⁰, a na drugom mjestu govori o »srebrnim vazama s palmama koje služe za ukras velikog oltara.«⁴¹ Zajedno s ostalim oštećenim srebrom i te stare vaze su početkom XIX. stoljeća upotrijebljene za izradu novih.

Sada stolna crkva opet ima srebrne vaze (četiri) — visina 29,9 cm, promjer podnožja 13 cm, promjer čaške 15,2 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: šesterokut s planetama, sipa i kliješta u krugu.

Vaze imaju kružno podnožje širokog ruba koji prelazi u zaobljeni dio podijeljen u šest reznjeva. Svaki režanj ukrašava stilizirano lišće, cvijeće i vitice. Podnožje se postupno sužuje i preko drška ukrašenog lišćem prelazi u zaobljenu posudu također podijeljenu u šest reznjeva. U svakom reznju je po jedan srcoliki medaljon. Vaze je početkom XIX. stoljeća izradio mletački zlatar Francesco Conchini u skladu i na način ostalog tada naručenog srebrnog inventara.

N E B N I C A

Nebnica od dragocjene tkanine pričvršćena na četiri koplja nosi se u svečanim euharistijskim ophodima. Korčulanska crkva je imala najprije koplja nebnice izrađene od obojena drva, no biskup Kosović piše 1749. godine da treba nabaviti četiri srebrna koplja za nebnicu od zlatne tkanine.⁴² Vjerojatno je uskoro uslijedila kupovina tih kopalja u Mlecima.

stora u dobitku novih predočnica i svjetiljke po većoj težini i brzini rada« (prijevod s talijanskog).

Vol. Fabbriceria 1835 — OAK

(Posebni svezak spisa o srebrnini 1833—35. g.)

³⁹ »Adi 7 gennaio 1719

Nella Cathle di Curzola occorono l infraste spese ...

Quattro vasetti d argento con i suoi fior di seta.

...«

Vol. 44 Spanich pag. 97 — OAK

⁴⁰ d. c. (36)

⁴¹ »... In secundum Armoriolo quod est prope primum, quod informet quasi figuram altaris exci... in muro asservantur vasa argentea cum palmis, quae deserviunt ad ornamentum Altaris Maioris...

Visitatio 13 men Maj 1736«

Vol. Cossovich 128 (135) pag. 4 b — OAK

⁴² »... Copia tratta del Quitenero corso sotto L illmo e Rmo Monsignor Vicenzo Cossovich b.m. Vescovo di Curzola: La Chiesa Cattle ha bisogno di quattro aste d argento per il suo Baldachino di panno d oro. In quorum fide. Curzola li 20 Xbre 1749.«

Vol. 70 pag. 22 — OAK

⁴³ »Antedicta scola habet duo candelabra et unum crucifixum in calice ex argento quae exponuntur in loco destinato pro eiusdem Procuratoribus diebus festivis, habet pariter dua alia candelabra cum cruce, et crucifixo auricalco. Omissis. L. S. Kosirich Teodor Spanich Can. e fatto

Visitatio ep. Cossovich a 1736«

Vol. 44 Spanich pag. 120 — OAK

Koplja nebnice (četiri) — visina 186 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački, Flav (?) V u ovalu.

Svako koplje sastoji se od četiri dijela ukrašena sa šest prstenova okomito postavljenog lišća. U gornjem je dijelu svakog koplja jabuka podijeljena viticama u dva medaljona; u jednom medaljonu je sjedeći lik sv. Marka s knjigom, a uz njega je lav, drugi medaljon je prazan. Cijelu površinu koplja ukrašava gusto isprepleten motiv lišća i vitica. Jabuku na vrhu koplja okružuje niz velikih listova, a završava akroterijem u obliku stiliziranog ljljana.

Svi predmeti mletačkog zlatarstva s bogatim kasno-baroknim ukrasom nastali su u XVII. stoljeću, a kako je na njima lik zaštitnika crkve, možda su izrađeni po narudžbi iz Korčule.

ECCE HOMO

Euharistijski znak — visina 73 cm, visina podnožja 16 cm, širina podnožja 40 x 25 cm, visina kaleža 57 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano. Žigovi: mletački, Z kula C, Z kula P.

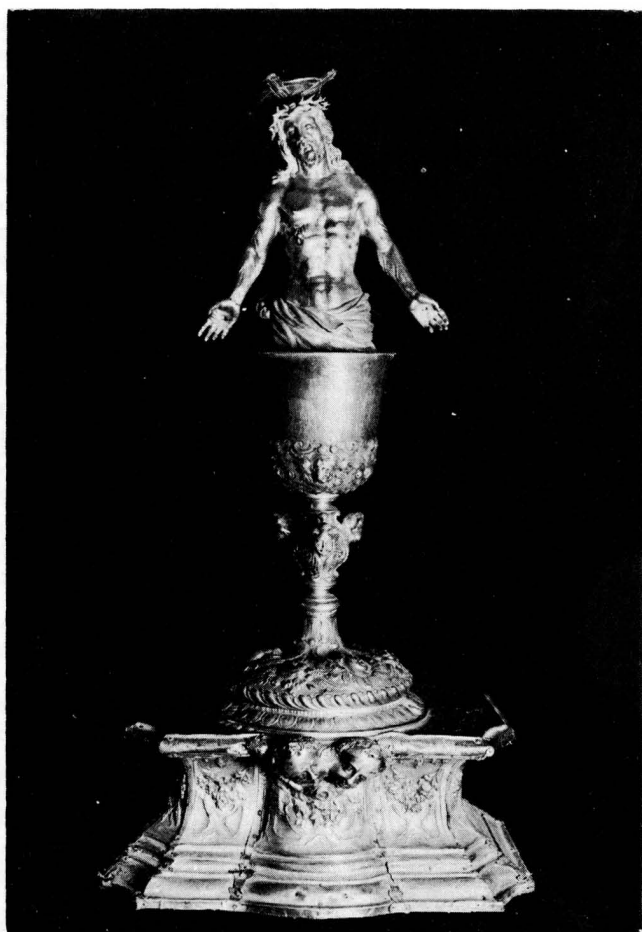
Podnožje ima oblik prizme naizmjenično konkavnih i konveksnih linija. Središnji dio postolja slijedi valovitu liniju donjeg ruba, a sve četiri strane podijeljene su u tri polja. Šire strane ukrašavaju listnati i cvjetni vijenci i dvije plastične andeoske glave. Sličan ukras je i sa strane, a tu su još grozdovi i po dva pšenična klasa. Sredinu gornje plohe podnožja pokriva stopa velikog kaleža ukrašena nizom debelih listova i plastičnim andeoskim glavama te s tri svežnja klasja i grozdovima i voćem. Čvor drške je kruškolik, a na njegove tri strane su plastične andeoske glave. Čašku podržava košarica s reljefnim andeoskim glavama, te tri svežnja klasja, grožđa i plodova. Iz čaške se diže lik Krista — Ecce Homo prikazan do bedra. Glavu naginje udesno, patničko fino rađeno lice okružuje valovita kosa koju ovijaju trnova kruna. Svetokrug je okrugla ploča sa zrakama u obliku križa. Tijelo ima naglašenu muskulaturu, ruke istaknutih mišića i nabreklih žila spuštene su i malo odmaknute od tijela. Dlanove probijaju duboke rane, a iz rane na prsima kaplje krv. Oko bedara nabrana pojasnica svezana je na desnom boku.

Djelo je majstorski kovano na prijelazu XVII. u XVIII. stoljeće u radionici čiji su radovi česti u Korčuli. Taj se lik prvi puta spominje u vizitaciji biskupa Kosovića 1736. godine, a vjerojatno je dobavljen nešto prije toga.⁴³

KADIONICE I TAMJANICE

Kadionice i tamjanice upotrebljavaju se u zapadnoj crkvi od XI. stoljeća. Najstariji korčulanski inventar spominje jednu kadionicu i tamjanicu; 1603. godine su dvije kadionice i jedna tamjanica, a 1604. godine kaže se da su dvije kadionice nove, a treća starija, te dvije tamjanice.⁴⁴

Kadionica — visina 33 cm, promjer podnožja 10 cm, promjer otvora kadionika 13,5 cm; srebro lijevano, kovano cizelirano, rađeno na proboj. Žigova nema.

»Ecce Homo« — Euharistijski znak (rad konca XVII. stoljeća)

Podnožje posude je kružno, posuda kruškolika u gornjem dijelu ukrašena vijencem plodova i lišća. Uz rub su pričvršćene tri krilate andeoske glave koje drže lance. Gornji dio okruglog poklopca izrađen je na proboj, a na njegovu vrhu je križ s krakovima u obliku ljljana na koji je okačen jedan kraj lanca.

Ta renesansna kadionica nastala koncem XVI. stoljeća možda je djelo domaćih majstora.

Tamjanica I — visina 12,4 cm, promjer podnožja 7 cm, dužina lađice 16 cm, širina lađice 7,3 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački, dva nečitka.

⁴⁴ d. c. (4, 10, 11).

⁴⁵ »Adi 25 Ottobre 1645

Infras. ti arzenti furono consegnati al Ven. F. Andrea sacristano attuale di questa Cathedra, dalli Proc. ri della detta Cath. le med. ma as. Giacomo Junio et sono

Doi Candelieri di arzento peso

Item un Thuribulo d arzento con la sua Navicella et sculiero di peso

Item un bacile d arzento

Item un ramine d arzento al quanto dorato quale fu comperato sotto la bona mem. dell Illmo et Rmo. Mons. Deso hora fu cavato dalla cassa.«

Vol. A Inventari, dodatak 1639 — OAK

Kružno podnožje ukrašava gravirano lišće i cvijeće. Držak ima oblik kruškolike vaze. Ladice prekriva plošna vrpca savijena poput vitice u niz ovalnih i srčolikih medaljona, a sličan je ukras njezina poklopca.

Renesansni ukrasi govore da je nastala u Mlecima koncem XVI. stoljeća⁴⁵

Tamjanica II — visina 11,9 cm, promjer podnožja 8,8 cm, cm, dužina ladice 14,5 cm, širina ladice 7,2 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: šestero-kut s planetama, sipa i kliješta.

Kružno podnožje završava krnjim stožcem s ukrasom lišća. Čvor je kruškolik a ladica uzdignutih, zaobljenih krajeva podijeljena u osam krišaka. U svakoj je lisnato-cvjetni ukras, koji se ponavlja i na dvodjelnom poklopcu. Na podnožju tamjanice ugraviran je natpis: F. D. SMERCHINICH AD HON B. MARIAE V. EMIT AN. 1843.

Tamjanica je izrađena kao i ostalo srebro stolnice naručeno početkom XIX. stoljeća u radionici Francesca Conchinija.

KUTIJICA ZA SV. ULJE

Kutijica visine 3,2 cm, širine 5,5 cm; srebro lijevano, kovano, gravirano. Žigova nema. Spremnica ima oblik trolista sastavljenog od tri valjka u sredini spojena. Trolisno podnožje ukrašava uska profilacija i niz bisernih zrnaca, a isti ukras ponovljen je na gornjem rubu posude. Šarkom je pričvršćen trolisni poklopac ukrašen kao i posuda. U sredini svake kružnice trolista bilo je po jedno veliko gotičko slovo, sad nedostaje jedna pločica, a druga je vrlo oštećena. Vide se slova O i P. S unutrašnje strane poklopca nevješto su ugravirana slova OPCI.

Ta gotička kutijica jednostavnog oblika i ukrasa vjerojatno je domaći rad XIV—XV. stoljeća, a u inventaru se spominje 1604.⁴⁶ i opet 1607. godine.⁴⁷

VRČ I UMIVAONIK

Umivaonik — visina 7,3, širina dna 36,3 cm x 28,4 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano. Žigovi: mletački, P stup G u ovalu.

Ovalni umivaonik ima zaobljene stijenke koje se od ravnog dna lagano izvijaju prema gore. Strane su valovite, rub također a izvana ga ukrašava savijeni uski konop.

Vrč — visina 21 cm, čirina podnožja 11,3 x 9,5 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano. Žigovi: mletački, P stup G.

Ovalno podnožje vrča prelazi u vitku nisku nožicu iz koje se diže zaobljena posuda izvijene linije suzjući se postepeno u vitki vrat s jedne strane izdužen u kljunasti izljev. Nasuprot je pričvršćena ručica izvijena u obliku slova S. Površina posude ima okomite žljebove raznih širina te je valovita.

⁴⁶ d. c. (11).

⁴⁷ »In Armer di Ogli sti.

... Item tre vazetti d arzeno atacati insieme per la santa crema, batesimo et extrema uncio.«

Vol. A Inventari, dodatak 1607 — OAK

⁴⁸ d. c. (45).

Umivaonik i vrč upotrebljavani su pri pontifikalnim obredima, a izrađeni su u Mlecima u XVIII. stoljeću. To je dragocjeni primjerak uporabnih predmeta naručivanih u to vrijeme za crkvene i svjetovne potrebe. U inventaru iz 1645. godine⁴⁸ spominje se srebrni umivaonik, ali bez vrča. U inventaru 1791. godine navodi se srebrni umivaonik s vrčem, a drugi bez vrča jer je on upotrijebljen za izradu novog umivaonika. Iz toga se može zaključiti da je stari umivaonik kasnije također upotrijebljen za izradu novih predmeta i zato nije sačuvan.

PLADNJ VELIKI

Ovalno dno širine 58,5 cm, dužine 45 cm; srebro lijevano, kovano, gravirano. Žigovi: mletački, ST, ZP, te majmun u kružnici s točkicama.

Niski široki rub pladnja malo je uzdignut i ukrašen pojansom naizmjenice udubljenih i izbočenih linija. Velika središnja glatka ploha ima u sredini zaobljeni izbočeni oval. Na njegovu rubu graviran je ukras vitica, lišća i voća.

Pladanj je jednostavni renesansni mletački rad nastao u drugoj polovici XVI. stoljeća.⁴⁹

PLADANJ NA STALKU

Dva manja pladnja — visina 6 cm, promjer pladnja 26 cm, promjer podnožja 9,5 cm; srebro lijevano, kovano, cizelirano. Žigovi: mletački i G kula P u četverolistu.

Okrugli pladanj stoji na središnjem kružnom podnožju i niskoj nožici sa spljoštenim čvorom. Ploha pladnja je glatka, rub je zaobljeno uzdignut i valovit te ukrašen profilacijom.

Pladnjevi su upotrebljavani za odlaganje rukavica biskupa pri pontifikalnim obredima. Izrađeni su u Mlecima u XVIII. stoljeću, a crkvi ih je oporučno ostavio biskup Kosirić zajedno sa dvjema bočicama kojih više nema.⁵⁰

ŠKROPIONICA

Visina 14 cm, promjer podnožja 11 cm, promjer gornjeg otvora 16 cm; srebro lijevano, kovano, gravirano, cizelirano. Žigova nema.

⁴⁹ »Inventario delle robbe della Chiesa Cattedrale di Curzola Adi 17 Luglio 1791

... Un cadin grande d argento con la sua brocca

Un bacil grande d argento senza brocca questa fu disfata in agiunta del cadin nuovo ed il bacil li e quello che inventario viene segnato ...«

Vol. 28, pag. 4 ss — OAK

⁵⁰ »Adi 27 Feb, ro 1804

Segue il Legato dell ora def.to Illmo e Rmo Monsignor Cosirich Vescovo

2 Sottocope d argento

2 Ampoline legate in argento«

Inventar 1804 — OAK

⁵¹ d. c. (11).

⁵² ... Item un sechietto di Arzeno con suo aspergiuchulo pur di Arzeno ... 1609 7 Agosto«

Vol. A Inventar — OAK

⁵³ Alena Faznić i Ivo Matijaca: *Srebrni oltarni i ophodni križevi korčulanskih crkava*, Peristil, broj 20, Zagreb 1977, str. 23—32.

⁵⁴ Ivo Matijaca i Alena Fazinić: *Srebrni svijećnjaci i svjetiljke korčulanskih crkava*, Peristil, broj 24, Zagreb 1981, str. 119—129.

⁵⁵ o. c. (54).

Okrugla posuda ima plitko, kružno podnožje. Srednji dio posude je zaobljen, a u gornjem i donjem dijelu ukrašen nizom listića savijenih u suprotnim smjerovima. Između zadebljanih vrhova listića su gravirane kuglice. Uz gornji rub su pričvršćene dvije satirske glave kroz koje je provučena glatka polukružna ručica. Škropilo jednostavno dužine 22 cm.

Škropionica se spominje u inventaru 1604. godine,⁵¹ a ponovo 1609. godine,⁵² a zatim i kasnije. Može se smatrati da je to upravo ova škropionica, nastala u polovici XVI. stoljeća u domaćoj zlatarskoj radionici.

KRIŽEVI

Stolna crkva posjeduje tri srebrna ophodna križa i jedan oltarni. Ophodni križ I nastao je u Mlecima na prelazu XV. u XVI. stoljeće, ophodni križ II je kasno-renesansni mletački rad (s primjesama baroka) nastao na prelazu XVI. u XVII. stoljeće, a ophodni križ III izrađen je u Beču u drugoj polovici XIX. stoljeća u klasicističkom obliku.

Oltarni križ je mletački kasnobarokni rad XVIII stoljeća.⁵³

SVIJEĆNJACI I SVJETILJKE

Stolna crkva ima četrnaest velikih srebrnih svijećnjaka izvedenih u mletačkim zlatarskim radionicama početkom XVIII. stoljeća, te mali svijećnjak »buggiu«, djeo XVII. stoljeća.⁵⁴

Srebrne viseće svjetiljke nalaze se uz sve oltare u stolnici. Najstarija je uz oltar Gospe od Karmena, potječe iz Mletaka, a nastala je polovicom XVII. stoljeća. Svjetiljka uz oltar Gospice te ona uz oltar sv. Trojstva iz iste su mletačke radionice, a nastale su u XVIII stoljeću. Dvije svjetiljke uz glavni oltar i svjetiljke oltara sv. Ivana izrađene su početkom XIX. stoljeća kod zlatara Francesca Conchini. Svjetiljka oltara sv. Antuna djelo je nepoznatog majstora konca XIX. stoljeća.⁵⁵

BOČICE I PLADANJ

Ove posudice za vodu i vino radio je korčulanski zlatarski majstor Vicko Caenazzo 1866. godine, a on odnosno njegova radionica izveli su krajem stoljeća i škropionicu.⁵⁶

⁵⁶ Alena Fazinić: *Nekoliko radova korčulanskog zlatara Vicka Caenazza iz XIX stoljeća*, Peristil, broj 26, Zagreb 1983, str. 75—79.

⁵⁷ »Adi lo Genajo 1816 Curzola
Inventario de mobili e stabili della Cattedrale Chiesa di S. Marco in Curzola che fanno i SSri Dn Can.co Andrijich e Teodoro pur Andrijich a.m. Giacomo ex Pri.alli SSri. Membri dell'Uff.o de Santesi per la Cattedrale medesima.

...
Un pastorale d'Argento

... 2 Due Turriboli d'argento uno piu grande ed uno piu piccolo con due scuelle di ferro, con quattro catene per cadauno e tre bottoni, come anco con due anneletti per cadaun Turibolo

1 Una navicella d'argento col suo cuchiarino d'argento
2 Due Paci d'argento una grande e l'altra piu piccola
1 Un sechietto col suo aspergillo d'argento, il pedestale del quale e roto e mancante

1 Una campanella d'Argento
1 Un Bottone con pietra di Topazzo legato in Argento coll'impronto del sudario di Gesu Christo, mancante e intorno al nichietto

* * *

Usporedbom najstarijih inventara stolne crkve s do danas očuvanom srebrninom zapaža se da je veliki broj starih predmeta nestao. Od inventara do inventara i vizitacije smanjuje se stara građa, a zamjenjuju je novo nabavljeni predmeti. Tako crkva nije ostala bez neophodnog liturgijskog srebra, ali su izgubljeni gotovo svi stari primjerci. S pravom žalimo za tim djelima gotike i renesanse koja su većim dijelom sigurno potjecala iz domaćih radionica. O njihovu izgledu i vrsnoći možemo samo nagađati imajući pred očima zlatarske radove iz Zadra, Dubrovnika i drugih starih riznica.

Inventar iz 1816. godine sastavljen nekoliko godina po smrti posljednjeg korčulanskog biskupa Josipa Kosićića (1787—1802),⁵⁷ a malo prije ukinuća biskupije, najbolje osvjetljuje ovu tvrdnju: srebrnine ima dosta, no to su pretežno djela mletačkih baroknih radionica gdje se u to vrijeme izrađivala velika količina raznovrsnog liturgijskog srebra za potrebe dalmatinskih crkava.

Veći broj oštećenih predmeta sa tog popisa je uskoro predan u Mletke za izradu novih, a neki na popravak. Među oštećenim sigurno se nalazi još neki stariji predmet, no nakon ovog drastičnog zahvata, do danas je sačuvan samo neznatni dio najstarijeg inventara.

Među najdragocjenije nestale predmete spada spomenuti bjelokosni biskupski štap, zatim stari kaleži i pokaznice, a ističemo još jednu izgubljenu dragocjenost: kopču s topazom optočenim srebrom, a na dragulju je bio urezan Veronikin rubac. Ta kopča se spominje u svim inventarima od početka XVII. stoljeća.⁵⁸ Godine 1915. predana je uz niz drugih predmeta stare srebrnine za ratne potrebe austrijskoj vladi.⁵⁹

Sudbina liturgijskog srebra korčulanske stolnice slič-

...
4 Vasi d'Argento alquanto mancanti con le sue palme
1 Una Brocca co.suo Catino d'Argento
3 Tre quadretti d'Argento detti Sacri Convivij mancanti di qualche pezzeto e di due Cristalli

...
1 Una Buggia d'Argento colla sua Michetta senza catene
1 Una pisside piccola d'Argento
2 Sottocoppe d'Argento una alquanto schizzata
1 Una Ampola legata in Argento e della seconda il solo Argento
4 Quattro Camsie di aste di Baldachino ben lavorate d'argento con loro fioroni avendo diverse macature
1 Un Bacile grande d'Argento

...
3 vaseti d'Argento uniti insieme
1 Un veseto pur d'Argento il quale si trova presso il Rev.mo Sr. Can.co Parocho
1 Un vaso d'Argento in cui si conserva l'Oglio per gli infermi
3 Tre vasi detti Zuchette di Stagno per d. o. uso

...
ECCL. Coleg. Abatialis Inventaria XIX—XX s. — OAK
⁵⁸ d. c. (10, 11, 57).

⁵⁹ »129 Un fermaglio d'argento con pietra di vetro rapresentante il Sudario di Gesu l'argento pesa oncie 2 e 72 car.ti« (kasnije dopisano: »Darovano vladi preko rata«)
Inventario 28. IV 1906 — OAK
Korčulanska crkva predala je 28. IV. 1915. godine za austrijske ratne potrebe nešto manje od 2 kg srebra.

na je onoj naših drugih crkava i biskupija, kao što im je slično bilo i porijeklo. Stoga su arhivske isprave i inventari često jedini, a svakako sigurni podaci kako za srebrninu, tako i za majstore ili radionice te sudbinu predmeta.

Ovdje prikazano liturgijsko srebro korčulanske stolne crkve, iako osiromašeno, još uvijek je brojno i čini

vrijednu i dragocjenu cjelinu. Većina srebrnine pohranjena je u Opatskoj riznici u Korčuli: očišćeni, popravljeni i izloženi u prikladnim i sigurnim vitrinama ovi predmeti se upotrebljavaju samo u svečanim zgodama. Na ovaj način najbolje su zaštićeni od oštećivanja i otuđenja. A njihovu čuvanju pridonijet će sigurno i ovaj prikaz.

Oto Švajcer

Ivo Matijaca i Alena Fazinić

KARL RAHL IN THE OSIJEK FINE ART GALLERY

LITURGICAL SILVER-WARE OF THE »ABBOT'S
TREASURY« IN KORČULA

The Viennese painter Karl Rahl (1812—1865), whose opus is characterized by a desire to recapture the spirit of High Renaissance monumental painting, was also a noted portrait painter, highly thought of and sought after in Austro-Hungarian aristocratic circles, including the family of Count Pejačević and Baron Hillebrand Prandau of Slavonia. From their legacy the Art Gallery acquired 18 paintings by Rahl, of which 13 are portraits. These paintings are described in the article, with stress on their romantic features. The compositions, especially the large painting »Odysseus Among The Phaeacians« demonstrate Rahl's eclectic attitude toward his Renaissance paragons.

Numerous articles of liturgical and ritual silver acquired over the years for use in the local cathedral are kept and exhibited in the »Abbot's Treasury«, in Korčula. The articles include chalices, monstrances, reliquaries, hammered silver plaques depicting religious scenes, bishop's staff, canonical tablets, thuribles and censers, salvers, vessels for holy water, processional and altar crosses, lamps, candelabra, candlesticks and other items.

Josip Vrančić

ART BETWEEN LIFE AND ITS ABSTRACT FORMULA

The article focuses on a discussion held at the Art Historians' Conference on the methodology and teaching of fine arts and visual culture in secondary education. The new teaching programme is seen as a continuation of the traditional historical approach to which certain innovations have been added. This programme should be a living, elastic and dynamic process. Fine arts and visual culture education is permanently emerging through joyful creative activity, inseparable from life itself. It cannot be translated into a science (technology oriented mechanism, or administrative) bureaucratic terms.

From documents, records of bishops, visitations and inventories, it is evident that Korčula Cathedral was rich in sacral silver-ware, although throughout the centuries damaged pieces were utilised to manufacture new objects. This resulted in the oldest pieces — which are believed to have been made in local workshops — being forever lost. The existing liturgical vessels and decorative articles were made between the 15th and 19th centuries. Gothic and Renaissance chalices, silver reliefs of sacral motifs and thuribles are recorded in the oldest preserved inventory, dating from 1541 and are believed to have been the work of local goldsmiths, mainly from Dubrovnik.

According to documents and the markings on the objects themselves, the majority of the silver was acquired from Venice in the 17th and 18th centuries. At the beginning of the 19th century, a considerable quantity of damaged silver-ware was given to the Venetian goldsmith Francesco Conchini, who used them to produce new vessels and decorations. In the second half of the 19th century, several pieces were made by the Korčula goldsmith, Vicko Caenazzo.